

Yttrande över förslag till föreskrifter om organisatorisk och social arbetsmiljö samt allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna

(Dnr 2011/101340)

Inledning

Skolinspektionen har beretts tillfälle att lämna synpunkter på ovan nämnda förslag till föreskrifter och allmänna råd gällande organisatorisk och social arbetsmiljö.

Skolinspektionen anser att det är positivt att en översyn av gällande föreskrifter inom det aktuella området har skett. Skolinspektionen ställer sig också positiv till att Arbetsmiljöverket i det nya förslaget till föreskrifter samlar ihop bestämmelser gällande den organisatoriska och sociala arbetsmiljön i ett "regel-paket", då detta enligt Skolinspektionens mening bl.a. leder till en bättre överblickbarhet.

Skolinspektionen yttrar sig nedan över de delar i förslaget där inspektionen har synpunkter. Då Skolinspektionen inte har tillgång till den tilltänkta vägledningen medför detta dock svårigheter för inspektionen att bedöma förslaget i detalj.

Tillämpningsområde och personkrets (2 och 3 §§)

I förslagets 3 § anges bl.a. att elever i grundskola och gymnasium inte ska likställas med arbetstagare vid tillämpningen av föreskrifterna. Att barn i förskola och elever i fritidshem inte heller ska ses som arbetstagare vid tillämpningen av föreskrifterna följer av föreskriftens 2 § jämförd med 1 kap. 3 § arbetsmiljölagen (1977:1160). I sistnämnda bestämmelse anges dock inte elever i förskoleklass. Mot denna bakgrund bör – då Skolinspektionen utgår från att tanken inte har varit att elever i förskoleklass ska bedömas på något annat sätt än övriga elever i aktuellt hänseende – i 3 § läggas till elever i förskoleklass.

I 3 § eller i de till bestämmelsen tillhörande allmänna råden sägs inte något om elever i skolpliktig praktik, elever som genomgår gymnasial lärlingsutbildning eller har en gymnasial lärlingsanställning, vid tillämpningen av den föreslagna

föreskriften ska likställas med arbetstagare eller inte. Enligt Skolinspektionens mening är det viktigt att det uttryckligen av föreskrifterna, de allmänna råden eller möjligen den kommande vägledningen framgår vad som gäller för dessa (jfr prop. 2010/11:104, s. 23 f., Skolverkets allmänna råd, arbetet mot diskriminering och kränkande behandling, SKOLFS 2012:10, s. 34).

Skolinspektionen anser vidare att vad som ligger i begreppet "eller motsvarande" behöver utvecklas då någon vägledning om dess tolkning inte ges.

Definitioner (4 §)

Kränkande behandling definieras i förslaget till föreskrift som "Återkommande handlingar som allvarligt kränker någons värdighet..."

Kränkande särbehandling definieras i den föreskrift som avses bli ersatt (AFS 1993:17) som "Återkommande klandervärda eller negativt präglade handlingar som riktas mot enskilda arbetstagare på ett kränkande sätt och kan leda till att dessa ställs utanför arbetsplatsens gemenskap."

Kränkande behandling definieras i 6 kap. skollagen som "Ett uppträdande som utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:57) kränker ett barns eller elevs värdighet."

Skolinspektionen bedömer rent allmänt att det finns en risk för begreppsförvirring om kränkande behandling definieras olika inom ramen för olika regelverk. Den snäva definitionen i förslaget till föreskrifter riskerar dessutom på sikt att påverka tolkningen av begreppet kränkande behandling i 6 kap. skollagen, vilket inte Skolinspektionen ser som positivt. Möjligen riskerar den föreslagna definitionen också att alltför mycket inskränka vad som kan utgöra en kränkande behandling inom arbetslivet. Hur ska t.ex. en enstaka handling bedömas och kan två handlingar vara tillräckligt för att uppfylla kriteriet "återkommande". I definitionen införs också som ett nytt rekvisit i förhållande till den definition som föreslås ersättas (jfr AFS 1993:17) att det ska vara fråga om "handlingar som *allvarligt* kränker..". Någon vägledning angående hur detta nya rekvisit ska tolkas ges inte. Mot denna bakgrund anser Skolinspektionen att den nu föreslagna definitionen av kränkande behandling bör bli föremål för ytterligare överväganden i den fortsatta beredningen. Det föreligger vidare skäl att se över om det kan finnas behov av ytterligare vägledning angående vissa av de i definitionen ingående rekvisiten.

Mål (7 §)

Paragrafen konkretiseras enligt Skolinspektionen inte i tillräcklig grad i de allmänna råden. För att underlätta tillämpningen av bestämmelsen anser Skolinspektionen därför att finns anledning att ytterligare se över innehållet i dessa.

Författningsförslagen

I 5 § bör de AFS-nummer för de föreskrifter som omnämns i bestämmelsens första respektive tredje stycke anges.

När det gäller 9 § andra stycket föreslår Skolinspektionen att de två meningarna sammanförs till en mening genom att orden "och att" läggs till mellan "arbetsuppgifterna" och "Resurserna".

I 14 § föreskrivs att "arbetsgivaren ska klargöra att kränkande behandling inte accepteras" och att "arbetsgivaren ska förebygga att konflikter leder till ohälsa hos arbetstagarna". Det anges således inte uttryckligen att arbetsgivaren ska arbeta förebyggande mot kränkande behandling. Mot den bakgrunden föreslås här en möjlig alternativ formulering som tydliggör kravet på att arbetsgivaren ska arbeta förebyggande. "Arbetsgivaren ska klargöra att kränkande behandling inte accepteras och ska bedriva ett målinriktat arbete för att förebygga och förhindra kränkande behandling." En sådan formulering skulle dessutom ligga närmare formuleringen i 6 kap. skollagen, vilket i konsekvensutredningen uttryckligen anges vara ett syfte med den föreslagna föreskriften.

I beredningen av ärendet har HR-chefen Sofia Elvin, juristen vid Barn- och elevombudet Johanna Björklund samt utredaren Carin Wolf deltagit. I den slutliga handläggningen har rättschefen Marie Axelsson deltagit.

Peter Ekborg
Biträdande generaldirektör

Stefan Axelsson
Jurist